

21.10.2019

Sosiaali- ja terveysministeriö
PL 33
00023 VALTIONEUVOSTO

Viite STM/2776/2018

Asia Lausuntopyyntö Mielenterveysstrategian luonnoksesta

Kansallinen mielenterveysstrategia ja itsemurhien ehkäisyohjelma 2020-2030

Lausunnonantajilta pyydetään kommentteja seuraaviin asioihin:

1. Viiden mielenterveyslinjauksen ehdotuksiin tavoitteiden saavuttamiseksi
2. Itsemurhien ehkäisyohjelmaan
3. Ehdotuksia mahdollisiksi seurantaindikaattoreiksi
4. Muita mahdollisia huomioita ja kommentteja

1) Mielenterveyslinjaukset

Linjaus 1. Mielenterveys pääomana

Kommentit ehdotuksiin tavoitteiden saavuttamiseksi:

Toimenpiteet ovat lämpimästi kannatettavia linjauksen tavoitteiden saavuttamiseksi. Toimenpide ”9. Käynnistetään tutkimus- ja kehitystoimintaa, jonka tavoitteena on selvittää, miten yhteiskunnan ja ympäristön muutoksissa mielenterveyspääomasta pidetään huolta.” edellyttää käynnistämisen lisäksi resurssien lisäämistä ja kohdentamista.

Linjaus 2. Lasten ja nuorten mielenterveyden rakentuminen arjessa

Kommentit ehdotuksiin tavoitteiden saavuttamiseksi:

Linjauksessa todetaan ”turvataan haavoittuvassa asemassa tai elämäntilanteessa olevien lasten ja nuorten oikeudet” Oikeuksien lisäksi heidän konkreettinen, riittävä ja oikea-aikainen tukeminen monin eri tavoin on välttämätöntä. Erityisen tärkeätä on pyrkiä ennalta ehkäisemään mielenterveyden häiriöiden syntyä lapsuudessa ja nuoruudessa. Toimenpide ”5. Taataan lapsille ja nuorille monipuoliset mahdollisuudet harrastaa kiinnostuksensa mukaisesti, tarvittaessa säädösin ja velvoittavin laatuksinein.” ja ”6. Tuetaan suunnitelmallisesti lasten ja nuorten myönteistä liittymistä ikäoveriryhmiin” ovat selkeästi tehokkaita ja kannatettavia tapoja tukea lasten ja nuorten mielenterveyden kehittymistä.

Linjaus 3. Mielen terveysoikeudet

Kommentit ehdotuksiin tavoitteiden saavuttamiseksi:

Toimenpide ”8. Ryhdytään toimiin epäpätevää ja vahingollista toimintaa vastaan uskomus- ja vaihtoehtohoitoja koskevan lainsäädännön avulla.” on erittäin kannatettava. Ehdotetun lainsäädännön tulee kattaa laajasti kaikki terveyden osa-alueet, ei ainoastaan mielen terveys. Viime aikoina erityishuolta on herättänyt terveyttä vaarantavat ravitsemusneuvot, joko ruokavaliosta tai lisäravinteista.

Linjaus 4. Ihmisen tarpeiden mukaiset, laaja-alaiset palvelut

Kommentit ehdotuksiin tavoitteiden saavuttamiseksi:

Tärkeätä on, että hoitoon pääsy on etenkin psyykkisissä sairauksissa nopeata ja helppoa ja riittävän pitkäjänteistä. Mielen terveyspalveluiden saatavuuden lisääminen muiden terveyspalveluiden tasolle on erityisen tärkeätä. Perustelu tälle on jo erinomaisen hyvin kuvattu toisessa kappaleessa: ”Jopa puolella väestöstä voidaan todeta jokin mielen terveyden häiriö jossain vaiheessa elämäänsä, ja puolet työkyvyttömyyseläkkeistä aiheutuu mielen terveyden häiriöistä.” Tavoitteiden saavuttamiseksi voi vain korostaa toimenpiteen ”6. Otetaan sosiaali- ja terveydenhuollossa käyttöön tutkimukseen perustuvia edistäviä, ehkäiseviä, hoidon ja kuntoutuksen menetelmiä ja arvioidaan niiden vaikuttavuutta Suomessa.” merkitystä. Mielen terveyden alalla potilastyön ja tutkimuksen yhdistäminen nopeuttaa ja sujuvoittaa tutkimustulosten käyttöönottoa sosiaali- ja terveydenhuollon jokapäiväiseen työhön.

Linjaus 5. Hyvä mielen terveysjohtaminen

Kommentit ehdotuksiin tavoitteiden saavuttamiseksi:

Toimenpiteessä 5 todetaan ”Tutkimus- ja rekisteritieto palvelujen kustannuksista, laadusta ja tuloksista parantaa palvelujen sisällöllistä ohjausta. Tiedon keräämisessä hyödynnetään toimintaa ohjaavia laaturekistereitä.” Tutkimustulosten ja kerätyn tiedon laatu ja luotettavuus ovat keskeinen osa tietovarantojen käytettävyydelle johtamisessa. Toimenpide ”8. Aloitetaan strategisen tutkimuksen neuvoston mielen terveysstrategiaa tukeva tutkimusohjelma.” ehdotetaan poistettavaksi tai muotoiltavaksi toisin, koska valtioneuvosto päättää strategisen tutkimuksen teemoista Strategisen tutkimuksen neuvoston ehdotuksen pohjalta. Strateginen tutkimus on ratkaisukeskeistä tutkimusta, jonka tarkoituksena on löytää ratkaisuja merkittäviin yhteiskunnan haasteisiin ja ongelmiin. Strategisen tutkimuksen neuvosto järjestää sidosryhmille verkkokyselyn sekä teematyöpajoja, joissa eri toimijat voivat nostaa esille tärkeitä aiheita ja niiden perusteita tulevien teemojen valmistelussa huomioon otettaviksi. Valmistelutyön pohjalta Strategisen tutkimuksen neuvosto tekee vuosittain esityksen valtioneuvostolle tutkimuksen teema-alueista ja painopisteistä. Teemapäätöksellään valtioneuvosto tunnistaa yhteiskunnan suurimmat ja merkittävimmät haasteet ja ohjaa korkeatasoista ja pitkäjänteistä tutkimusta näiden haasteiden ratkaisemiseen.

2) Itsemurhien ehkäisyohjelma

Kommentit:

Ohjelmassa on hyvin korostettu varhaisen tuen merkitystä vaikeissa elämäntilanteissa ja kriiseissä itsemurhien ehkäisemisessä. Ohjelman tulisikin painottua nimenomaan ennaltaehkäiseviin toimenpiteisiin. On hyvä korostaa myös vuorovaikutuksen merkitystä itsemurhien ennalta ehkäisyssä, jolloin helppo pääsy tukeaan tarjoavan palveluntarjoajan juttusille on avainasemassa. Digitaaliset

vaihtoehdot eivät korvaa ihmiskontaktia. Toimenpide ”36: Käynnistetään Suomen Akatemian poikkitieteellinen itsemurhatutkimuksen ohjelma” ehdotetaan poistettavaksi tai muotoiltavaksi toisin, koska Suomen Akatemian hallitus päättää vuosittain uusista käynnistettävistä akatemiaohjelmista. Suomen Akatemia järjestää säännöllisesti sidosryhmille mahdollisuuden ehdottaa uusia teema-alueita akatemiaohjelmiksi.

3) Mielenterveyslinjausten indikaattorit

Ehdotukset mahdollisiksi seurantaindikaattoreiksi:

Mielenterveyden häiriöistä johtuvien työkyvyttömyyseläkkeiden osuus verrattuna muihin sairausryhmiin kymmenen vuoden aikajaksolla (vrt. pylväskuva sivulla 10) kuvastaa hyvin mielenterveyden häiriöiden ennalta ehkäisevien ja hoitotoimenpiteiden onnistumista.

4) Mahdolliset muut huomiot ja kommentit

Kansallisen mielenterveysstrategialuonnoksen rakenne on selkeä ja helposti luettava. Valitut viisi mielenterveyslinjausta kattavat hyvin aihealueen. Linjausten lisäksi on selkeästi kirjattu ehdotukset niiden saavuttamiseksi. Ehdotukset edellyttävät tarkempia konkreettisia toimenpiteitä, niiden resurssointia ja eri toimenpiteiden aikataulutusta. Luonnoksessa korostetaan useammassa kohdassa nojautumista vahvasti tutkittuun tietoon ja tiedolla johtamiseen sekä poikkihallinnollisen yhteistyön välttämättömyyttä. Molemmat asiat ovat erittäin kannatettavia. Kappaleessa 2 todetaan, että mielenterveyden merkitys on kasvanut, koska ”psyykinen joustavuus, mukautumiskyky, uuden oppiminen ja kyky tehdä itsenäisiä päätöksiä ovat muuttuneet entistä tarpeellisemmiksi yksilön ominaisuuksiksi.” Näihin todetaan myötävaikuttavan muun muassa arvojen ja elämäntyylien monipuolistuminen sekä työssä stressin ja aivojen kuormituksen lisääntyminen. Nämä ovat erinomaisia huomioita ja ne korostavat mielenterveyden laajaa vaikutusta kaikille yhteiskunnan osa-alueille.

Ylijohtaja

Riitta Majjala

Johtaja

Laura Raaska